

Píší Libuše Heczková a Eva Jelínková

(E*forum, 07. 06. 2017)

Cena F. X. Šaldy a Cena Otokara Fischera 2017

Po jedenadvacáté bude v červnu 2017 udělena Cena F. X. Šaldy za mimořádný publikační výkon v oblasti české umělecké kritiky. Historii a dvacet dosavadních laureátů ceny, k nimž patří např. Josef Vohryzek, Jiří Cieslar, Lubomír Dorůžka, Karel Kraus, Karel Thein, Zdeněk Vašíček, Jiří Opelík, Jiří Brabec, Hana Rousová, Milena Bartlová, Petr Rezek či Terezie Pokorná, představí vbrzku malá výstava Nadačního fondu Společnosti F. X. Šaldy, přístupná v budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (srov. též [echo](#) z 29. 6. 2016).

Spolu s Cenou F. X. Šaldy bude poprvé slavnostně předána rovněž [Cena Otokara Fischera](#) pro německé bohemistky a bohemisty, která klade obdobný důraz na „pronikavost pohledu, dar hodnotící, schopnost vidět a položit problém, přetavování imaginace, povyšování a zpředměťňování nálady“ (O. Fischer in *Na rozhraní*, 1914). Je určena výjimečným počínům v německy psané bohemistice, zahrnuje širokou oblast české literární historie, jazykovědy, dějin umění, architektury, divadla, hudby či filmu. Zvláštní pozornost je věnována pracím germanobohemistickým, zkoumajícím vztahy mezi českou a německou kulturou v prostoru českých zemí. Cena Otokara Fischera bude udělena poprvé symbolicky v roce 150. výročí narození a 80. výročí smrti F. X. Šaldy.

Porota **Ceny F. X. Šaldy** ve složení Petra Ježková (divadelní historie a kritika), Matěj Kratochvíl (hudební historie a kritika), Zdenka Kalnická (filosofie), Martina Mašíňová (literatura a nakladatelská praxe), Jana Pelouchová (hostitelské Muzeum Kampa), Miloslav Topinka (básník a esejista) a Tomáš Winter (výtvarná kritika a kunsthistorie) vybrala letos za rok 2016 tyto finalisty:

Ivan Klimeš: *Kinematografie a stát v českých zemích 1895-1945*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, 575 s.

Kniha se zabývá vztahem filmu a státní moci u nás, ale zároveň velmi jasně ukazuje, jak je česká skutečnost svázána se středoevropským kontextem. Nejde o souvislou monografii, ale kritické vhledy do světa filmu, kde se prolíná od samého jeho počátku technologie, ekonomika, politika, zábava a občas umění. Počíná se představením kinematografu bratří Lumièreových a Národopisnou výstavou v Praze, kde byl vystaven Edisonův kinetoskop a končí poválečným zestátněním filmu. V několika vhledech vysvětluje jasně a poučeně, k čemu film mohl sloužit a slouží.

Lucie Merhautová: *Paralely a průniky. Česká literatura v časopisech německé moderny (1880-1910)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2016, 480 s.

Kniha od počátku osmdesátých let do předválečného desetiletí sleduje pět německých časopisů, jejich vydavatele a prostředníky, kteří o české literatuře psali, překladatele a překladatelky. Historický výklad doplňuje antologie článků o české literatuře v těchto časopisech a bibliografie. Lucie Merhautová se zaměřuje na vrstevnatý problém prostředkování, jde o transfer mezi jazyky v určité historické chvíli nerovnocennými, které existují topograficky vedle sebe a zároveň jeden z nich své místo mnohonásobně přesahuje, druhý je s místem tohoto historického území spjat fatálně. Kniha osvětluje postavení jazykově české kultury uvnitř německé literatury a způsoby překonávání této marginálnosti, na druhou stranu objasňuje vznik nové německé kultury, tzv. Heimatkultur, v níž byla mnohem více akcentována i příslušnost k českému regionu. Více [E*forum](#) z 5. 4. 2017.

Kateřina Svatoňová: *Mezi-obrazy: Mediální praktiky kameramana Jaroslava Kučery*. Praha: Filozofická fakulta UK, Národní filmový archiv, MasterFilm, 2016, s. 368.

Jaroslav Kučera je znám jako progresivní kameraman, který určil vizuální podobu řady českých filmů (mj. *Démanty noci*, *Sedmikrásky*, *Ovoce stromů rajských jíme*, *Všichni dobří rodáci* nebo *Adéla ještě nevečeřela*, *Jáchyme, hod' ho do stroje*) a představení v Laterně Magice (např. *Odysseus*). Kniha Kateřiny Svatoňové je založena na rozsáhlé pozůstalosti, která jí umožnila napsat monografii o profesi kameramana i o jednom uměleckém experimentu a životě v éře socialismu. Kniha zkoumá „myšlení obrazem“, v jednotném pohledu sbližuje fotografickou a filmovou tvorbu, estetické a technologické aspekty Kučerových kameramanských praktik. V průsečíku těchto různorodých pohledů se objevuje neobvyklý kritický portrét a možné metody, jak postihnout zvláštnosti umění a řemesla kamery obecně.

Česko-německá porota **Ceny Otokara Fischera** tvořená zástupci německých univerzitních bohemistik (Irina Wutsdorff, Alfrun Kliems, Marek Nekula, Martina Winkler) a zástupci pořadajícího Institutu pro studium literatury (Libuše Heczková, Eva Jelínková, Petr Málek, Václav Petrbok) nominovala do nejužšího výběru tyto knihy:

Heftrich, Urs (ed., přel.) / Opelík, Jiří (ed.): Josef Čapek: *Gedichte aus dem KZ* [Básně z koncentračního tábora]. Wuppertal: Arco, 2015, 192 s.

Výbor z básní Josefa Čapka psaných v letech 1942-1945 v koncentračním táboře Sachsenhausen připravil pro německé publikum (v německém překladu i faksimilovaném originálním znění) heidelberský slavista Urs Heftrich ve spolupráci s Jiřím Opelíkem. Cenná edice je založena na té části díla uznávaného, v Německu však málo známého autora, jež se dotýká literatury a paměti, literatury ztělesňující zápas člověka o znovunabytí ztracených hodnot. Více než čtyřicet básní (z dochovaných asi sto dvaceti) doprovodili editoři Čapkovými dopisy z koncentračního

tábora, v nichž autor své ženě zašifrovaně vypráví o vnitřně osvobodivé práci na básních. Německá edice doprovázená literárněhistorickým doslovem Jiřího Opelíka je počinem významného německého bohemisty, editora a překladatele české literatury Urse Heftricha. Více [Echa](#) z 9. 12. 2015.

Kasten, Tilman: *Historismuskritik versus Heilsgeschichte - Die Wallenstein-Romane von Alfred Döblin und Jaroslav Durych* [Kritika historismu vs. Dějiny spásy - Valdštejnské romány Alfreda Döblina a Jaroslava Durycha]. Köln / Weimar / Wien: Böhlau, 2016 (Intellektuelles Prag im 19. und 20. Jahrhundert, sv. 11), 492 s.

Valdštejnská látka se stala základem značného množství literárních textů, kniha Tilmana Kastena se však z dobrých důvodů koncentruje na dva z nich: historické romány *Wallenstein* Alfreda Döblina a *Bloudění* Jaroslava Durycha byly vydány takřka ve stejné době (1920 a 1929) a v Německu i Československu byly ve vzájemném vztahu recipovány (oba byly rovněž zanedlouho přeloženy do druhého jazyka). Svým pojetím postavy českého šlechtice a vojevůdce Albrechta z Valdštejna jsou obě díla výrazem radikálního opuštění konvenčního historického vyprávění. Zatímco ale Durych svůj text vřazuje do dějin žánru národního historického románu, provádí Döblin radikální dekontextualizaci. Durych navíc látku zpracovává s viditelným důrazem na ideu spásy. Disertace slavisty a germanisty Tilmana Kastena ukazuje, že obě knihy jsou nejenom dokladem paralelního i odlišného vývoje literárního žánru historického románu v německé a české literatuře, ale zároveň je na nich možné velmi plodně sledovat recepci v rámci česko-německého literárního transferu.

Reitz, Evelyn: *Discordia concors: kulturelle Differenzierung und ästhetische Einheitsbildung in der Prager Kunst um 1600* [Discordia concors: Zkušenost kulturní rozdílnosti a vytváření estetické jednoty v umění Prahy kolem roku 1600]. Berlin / Boston, Mass.: De Gruyter, 2015 (Ars et Scientia, sv. 7), 644 s.

Publikovaná disertace německé historičky umění Evelyn Reitz pojímá různorodé a jako jednotný celek stěží uchopitelné rudolfínské umění z perspektivy zkušenosti kulturní rozdílnosti, jež je charakteristická pro okruh umělců sdružujících se na dvoře Rudolfa II. v Praze kolem roku 1600. Tématem monografie je migrací a exilem ovlivněný osud elitní skupiny umělců, k nimž patřili Joris Hoefnagel, Bartholomäus Spranger, Adriaen de Vries či Hans von Aachen: koncept kulturní rozdílnosti převzatý z postmoderní teorie kultury a sociologie umožňuje autorce zkoumat vliv osobních zkušeností umělců na rudolfínské umění. Objevuje přitom dosud nepovšimnuté aspekty vývoje tohoto stylu, které jsou vykládány jednak jako reakce na zkušenosti kulturní rozdílnosti a zároveň jako výraz snahy překonat kulturní a náboženské rozdíly a dosáhnout estetické jednoty.